

Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden 12–14 Yaş Grubu Üstün Yetenekli Çocukların Benlik Algılarının İncelenmesi

An Examination of the Self Concept of 12 to 14 Year-Old Gifted Children Enrolled in Science and Art Centers

Nilgün METİN* Saniye BENCİK KANGAL**

Hacettepe Üniversitesi

Öz

Bu araştırma üstün yetenekli çocukların benlik algılarını incelemek amacıyla planlanmıştır. Örneklem grubunu 12-14 yaş grubu (6., 7. ve 8. sınıf), Ankara, İstanbul, Bursa, Sinop ve Kastamonu illerindeki Bilim Sanat Merkezlerine devam eden, genel zihinsel yetenek alanında üstün yetenekli tanısı konmuş 120 çocuk oluşturmaktadır. Bu çocukların 49'u kız, 71'i erkektir. Üstün yetenekli çocukların benlik algısını araştırmak için Piers ve Harris (1964)'in geliştirdiği ve Öner (1994) tarafından standardize edilen "Çocuklar İçin Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği" kullanılmış, elde edilen veriler Kruskal-Wallis varyans analizi ve t - testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre örneklem grubundaki çocukların genel benlik kavramı puan ortalaması 62.08 olarak bulunmuştur. Cinsiyetlere göre genel benlik kavramı puan ortalamaları arasındaki fark ve "mutluluk", "popülerite", "davranış, uyum ve konformite", "fiziksel görünüm", "zihinsel ve okul durumu" alt faktörlerinden alınan puanların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yaşa (sınıf düzeyi) göre yapılan karşılaştırmalarda ise PHBK ölçeği ve alt faktör puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Üstün yetenek, benlik algısı, bilim ve sanat merkezi.

Abstract

This study aims to examine the self concept of gifted children. The sample of the study constituted 12 to 14 year old children enrolled in grades 6, 7 and 8. These 120 gifted children were enrolled in Science and Art Centers in Ankara, İstanbul, Bursa, Sinop, and Kastamonu. In order to evaluate these gifted childrens' self concept, Piers-Harris Self Concept Scale- How I Feel Myself was applied respectively. This scale was developed by Piers and Harris in 1964 and Öner (1994) standardized it. Kruskal-Wallis variance analysis and t-test was used in analyzing the obtained data. According the results of this study, average score of the self concept to gifted children was found 62.08. According to PHBK results, it was revealed that the means of self concept scores of these gifted children were high and the difference between genders was significant except for the "anxiety" subfactor. Also, there is a positive correlation between grade and anxiety levels. In addition, there is no differences between ages or grades of the students.

Keywords: Gifted children, self concept, science and art center.

Summary

Purpose

This study aims to examine the self concept of gifted children. The sample of the study con-

* Prof. Dr. Nilgün METİN, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, enmetin@gmail.com

**Öğr. Gör. Dr. Saniye BENCİK KANGAL Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, saniyebencik@yahoo.com

stituted 12 to 14 year old children enrolled in grades 6, 7 and 8. These 120 gifted children were enrolled in Science and Art Centers in Ankara, İstanbul, Bursa, Sinop, and Kastamonu. In order to evaluate these gifted childrens' self concept, Piers-Harris Self Concept Scale- How I Feel Myself was applied respectively. This scale was developed by Piers and Haris in 1964 and Öner (1994) standardized it. Kruskall-Wallis variance analysis and t-test was used in analyzing the obtained data.

Results

According the results of this study, average score of the self concept to gifted children was found 62.08. According to PHBK results, it was revealed that the means of self concept scores of these gifted children were high and the difference between genders was significant except for the "anxiety" subfactor. Also, there is a positive correlation between grade and anxiety levels. In addition, there is no differences between ages or grades of the students. Furthermore, the average score in the sub factors were "happiness and satisfaction" 10.55, "anxiety" 8,53, "popularity" 9.68, "behavior" 11.93, "physical appearance and attributes" 6.38, "intelligence and school status"" 5.55

This study showed that there were statistically significant differences between the genders. According to this result, the total self concept scores of (B: 59.70, G: 65.53), "happiness and satisfaction" (E:10.09, K: 11.20), "popularity" (E: 9.23, K:10.23), "behavior" (E:11.51, K:12.55) , "physical appearance and attributes" (E:5.96, K:7.00), "intelligence and school status" (E:5.17, K:6.10) were found to be significantly different.

Kruskal Wallis Test result showed that there is no significant difference between the grades.

Discussion

According the results of this study, the general average score of self concept of the gifted children was found to be 62.08 while the highest score was 80.

Studies on self concept of gifted children have focused on two different areas. Some researchers have indicated that gifted children's self concept was higher than the normally developed children. The other group of researchers has advocated that there is no difference between normally developed and gifted children (Cornell; Grossberg, 1997). Burak (1995) found that there is no difference between normally developed and gifted children. This result is supported by our study. On the other hand, Hoge and Renzulli (1993), investigated 15 studies and found that there was little difference between the gifted and normally developed children. They reported that self concept points of gifted children were higher than the normally developed children.

Parents, the attitude of the environment towards the individual, and their interaction with one's environment affect the perception of the self. When the sub scale scores were examined, gifted children feel academically talented. In this case, "happiness" and "popularity" subscale scores show that gifted children who are brilliant, popular and happy at school should have a higher self concept.

This study showed that there were statistically significant differences between genders. According to this result, total self concept scores of (B: 59.70, G: 65.53), "happiness and satisfaction" (E:10.09, K: 11.20), "popularity" (E: 9.23, K:10.23), "behavior" (E:11.51, K:12.55) , "physical appearance and attributes" (E:5.96, K:7.00), "intelligence and school status" (E:5.17, K:6.10) were found to be significantly different.

When the literature is examined, there is a contradictive opinion about the gender differences of gifted children.

Bartel and Reynold (1986) investigated the self concept and predisposition to depression of 145 gifted and non-gifted children enrolled in 4th and 5th grades. As a result of this study, the researcher found that gifted girls' self esteem was higher than the gifted boys but were more prone to depression.

According to another remarkable point of our research is that gifted girls give more importance to their physical appearance than boys. This is an expected situation because the sample of this study was gifted adolescents. In this period, girls give more importance to their physical appearance.

Conclusion

Parents have an important role in children's self esteem and personality development. For this reason, raising awareness about parents' affects children's self esteem positively. Especially gifted children's parents should be given counseling about their children's development. Hence, gifted and talented children's development needs to be studied further.

Giriş

Bireyin duygusal davranışlarının önemli bir yansıması olarak kabul edilen benlik kavramı, kişinin davranışlarını önemli ölçüde etkilemekte ve "olumlu benlik imajı", kişinin mutluluğunun ve uyumlu davranışlarının merkezi olarak algılanmaktadır. Günümüzde benlik kavramı ile ilgili çalışmalar daha çok gelişimsel değişimlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar üzerinde yoğunlaşmaktadır; ancak, ilgili çalışmalarda, benlik kavramına ilişkin tanımlamalar üzerinde bir anlaşma ve benlik kavramını ölçmek üzere kullanılacak standart ölçme araçlarının eksikliğinin verdiği sıkıntılar yaşanmaktadır (Burak, 1995).

Benlik kavramının tanımında farklı yaklaşımlar çerçevesinde farklı tanımlara rastlanmaktadır. Örneğin, Shavelson (1982)'a göre, "kişinin çevresiyle etkileşimleri sonucu kendi davranışlarına ilişkin bireysel algıları" benlik kavramını oluştururken, Burns (1982)'e göre benlik kavramı, kişinin kendisi hakkındaki tüm inanç ve değerlerin toplamıdır. (Akt. Özgeylanı, 1993). Başka bir tanıma göre ise benlik bireyin kendini görüşüdür ve tutumlardan, duygulardan, algılardan ve davranışlardan oluşur (Gander ve Gardiner, 2001).

Benlik kavramı, insanın kendi benliğini anlayış ve kavrayış biçimi olarak da tanımlanır; bireyin kendisine ilişkin doğru bulduğu dinamik ve karmaşık inançların tümüdür, başka bir deyişle çocuğun kendisiyle ilgili olarak kafasında çizdiği görünümüdür. Bu görünüm çocuğun kendisine güvenli olup olmayacağını, içe ya da dışa dönük oluşunu belirler. Çocuğun benlik kavramı dünyayı seyrettiği bir gözlük gibidir (Yavuzer, 2004).

Benlik kavramı doğumdan itibaren başlayıp, büyük ölçüde ergenlikte ve ilk yetişkinlikte oluşan dinamik ve yaşam boyu süren bir süreç içinde gelişmektedir ve çocuğun sadece kendi algılamaları ve beklentileri ile değil, hayatındaki diğer önemli insanların, ana-babası, öğretmenleri arkadaşları, vb. hakkındaki düşüncelerinden ve onların kendisine karşı olan davranışlarından doğmaktadır. Çocuğun benliği, disiplin ve sevgi aracılığıyla ana-babadan, uygun davranışı gösterme baskısıyla yaşitlardan, başarı ya da başarısızlıkla okul yaşantısından ve daha birçok olaydan etkilenmektedir (Gander ve Gardiner, 2001, Yavuzer, 2004).

Benliğin oluşumunu "Ayna Benlik" kavramı ile açıklayan Cooley (1968)'e göre benlik kavramı üç temel öğeden oluşmaktadır. Bu öğeler;

1. Kişinin başkaları tarafından nasıl algılandığına dair tasarımı,
2. Başkalarının kişinin bir davranışı hakkında eriştiği yargının onda yarattığı etki,
3. Benliğe ait gelişen duygulardır (Akt. Koyuncu, 1979).

Shavelson, Hubner ve Stanton (1976) ise benlik tasarımının çok boyutlu yapısı olduğunu ileri sürmüşler ve genel benlik tasarımının akademik benlik tasarımı ile fiziksel, sosyal ve duygusal alanları içeren akademik olmayan benlik tasarımından oluştuğunu belirtmişlerdir (Akt. Can, 1990).

Benlik, kişinin davranışlarını kontrol eden bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Eğer kişinin kendisi ile ilgili analizleri pozitif kavramlar içeriyorsa, o kişi yüksek benlik saygısına sahip-

tir ve kişinin kendisi hakkındaki güçlü ve olumlu duyguları diğerleri ile kuracağı iletişimlerinde bu duygularla hareket etmesini etkiler (Kuzgun, 1972).

Benlik saygısının olumlu gelişebilmesi için bireyin karşılıklı sevgi, güven, anlayış ve saygı içeren sosyal ilişkiler kurabilmesi ve onu kabul eden, kendini ifade etmede özgürlük ve bağımsızlık tanıyan sosyal koşulların içinde bulunması gerekir (Holland ve Andre, 1994). Cornell ve Grossberg (1997)'in yaptığı bir çalışmada, aile içindeki karşılıklı destek ve açık aile ilişkilerinin, çocuğun benlik saygısının gelişiminde ve genel uyumunda önemli rolü olduğu, aynı zamanda aile bireylerinin bağlılık düzeyi ile çocuğun kaygı düzeyi ve yüksek benlik saygısı arasında birebir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Akt. Yavuzer, 2004). Diğer taraftan, çocukların okul yaşantılarının benlik saygısına etkileri üzerine yapılan çalışmalarda, sınıf içindeki etkinliklere katılımın, öğretmenlerin kullandığı yenilikçi tekniklerin ve kuralların netliğinin, öğretmen desteğinin ve çocuğun kendini grubun bir parçası olarak hissetmesinin olumlu benlik algısı geliştirmede etkili olduğu öne sürülmüştür (Zanden, 1997). Levy(1982)'nin çalışmasında da öğretmen tutumlarının, öğrencilerin benlik algısını büyük oranda etkilediği ortaya çıkmıştır. Ancak fiziksel bir engel, kronik hastalık, öğrenme güçlüğü, dikkat problemleri veya sosyokültürel etmenler, çocukların yüksek (olumlu) benlik saygısını geliştirmesini zorlaştıran ve mücadele gerektiren durumlardır. Bunun yanı sıra fakirlik, kayıtsız ebeveyn, alkolizm veya yoğun kardeş rekabeti gibi çevresel ve sosyal baskılar da çocuğun benlik saygısını azaltan faktörler olmakla beraber bu çocuklar da yüksek benlik saygısı geliştirebilmektedirler (Yavuzer, 2001).

Üstün Yetenekli Çocuklarda Benlik Saygısı

Üstün yetenekli çocuklar çevreyi akranlarından farklı algılamakta ve daha farklı etkilenmektedirler. Bu onların düşünce süreçlerinin ve duygusal yoğunluklarının karmaşıklığından kaynaklanmaktadır (Metin, 1999; Akt. Yakmacı Güzel, 2004). Yüksek farkındalık ve duyarlılık yetenekleri sayesinde, çevrede olup bitenlerden etkilenme yüksek olmasına karşın, düzeltici bir şey yapmaktan duydukları çaresizlik, kendilerine ilişkin olumsuz algı, ailesinin ve sosyal çevrenin kendilerinden yüksek düzeyde beklentiye girmeleri ve buna dayalı baskıların oluşması, kendine karşı eleştirel yaklaşım ve kendisi hakkında daha fazla bilgiye sahip olma, sosyal destek ve geribildirime daha fazla gereksinim duyma gibi özellikler, bu çocukların akranlarına göre benlik kavramlarının olumsuz yönde etkilenebileceğini akla getirmektedir. Diğer taraftan üstün yeteneklilerin sahip olduğu yüksek zihinsel potansiyelin, etkili savunma mekanizmaları oluşturmalarına yardım ettiği ve bunun karşılaşılan olumsuzlukların üstesinden gelme, duruma uyum sağlama becerilerini geliştirmede etkili olduğu ve bu şekilde olumlu benlik kavramı geliştirebilecekleri de düşünülmektedir (Ataman, 1984; Metin, 1999; Akt. Yürük, 2003).

Üstün yetenekli çocukların benlik kavramlarına ilişkin literatürde iki ayrı görüşe rastlanmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde, üstün yetenekli çocukların normal çocuklara oranla daha olumlu bir benlik kavramına sahip olabilecekleri görüşünü savunanlar; bunu, üstün yetenekli çocukların yeteneklerinin herkes tarafından görülebilen başarılarına dönüşmesinin ve üstün yetenekli olarak tanılanmanın çocuk üzerinde olumlu bir imaj yaratacağı ve bunun da benlik saygısını arttıracığı temellerine dayandırmışlardır. Literatürde rastlanılan ikinci görüş ise üstün yetenekli çocukların, normal çocuklara oranla daha olumsuz benlik kavramı geliştirebileceğini ileri sürmektedir (Akt. Karagöllü, 1995). Buescher (1991) üstün yetenekli olarak tanımlanmış olmanın yüksek beklentilere neden olabileceği ve çocuğun bu beklentileri karşılayamadığı durumlarda kendini başarısız hissedebileceği veya ideal benlik kavramı geliştirmeye yönelebileceğini ifade etmiştir.

Coleman ve Fults (1982), üstün yetenekli çocukların sosyal karşılaştırma sürecinde, normal eğitim ortamından kendi özelliklerine sahip homojen bir grup içine (özel eğitim) alınmanın etkisi üzerinde durarak, üstün yeteneklilerin referans aldığı gruba bağlı olarak, kendine güveninde azalma olabileceğini; normal öğrenciler arasında devamlı üstün başarı gösteren üstün yeteneklinin, kendisi gibi üstün yetenekliler arasında gösterdiği söz konusu başarının yeni gruba göre her zaman üstün başarı olmadığı durumlarda hayal kırıklığı, başaramama düşüncesi, durumu kabul edememenin yaşanabileceğini söylemişlerdir.

Üstün yetenekli çocukların genel benlik kavramlarının olumluluk düzeyini normal çocuklarla karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmaların bulguları tartışmalıdır. Bazı araştırmaların bulguları üstün yetenekli çocukların normal gruba göre daha olumlu bir benlik kavramına sahip oldukları yönünde iken (Lehman ve Erdwins, 1981; Maddux, Scheiber ve Bass, 1982, Synder, 1977), diğer araştırmaların bulguları üstün yetenekli çocuklar ile normal çocukların benlik kavramları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı yönündedir (Loeb ve Jay, 1987; Karnes ve Wherry, 1981; Milgram ve Milgram, 1976).

Hoge ve Renzulli (1993), üstün yetenekli çocukların benlik kavramlarını karşılaştırmalı olarak inceleyen 15 araştırmacının bulgularını analiz ettikleri çalışmalarında, genel olarak üstün yetenekli çocukların, normal gruba göre çok az bir farklılıkla daha olumlu benlik kavramına sahip olduklarını kaydetmişlerdir. Araştırmacılar, benlik kavramına ilişkin 15 araştırmadan elde edilen verileri 5 alt grupta (genel, akademik, davranışsal, fiziksel, sosyal) göre kodlayarak analiz etmişler ve sonuçta üstün yetenekli çocukların akademik ve davranışsal benlik kavramlarının normal çocuklara oranla daha olumlu düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Bununla beraber Coleman ve Fults (1982), çalışmalarında üstün yetenekli çocuklar ve normal gelişim gösteren yaşlıları arasında benlik kavramlarının olumluluk düzeyi açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farkın görülmediğini kaydetmişlerdir. Benzer şekilde Burak (1995)'ın, üstün yetenekli çocuklara eğitim veren özel bir okulun 6. ve 7. sınıflarına devam eden üstün yetenekli çocuklar ve aynı yaşlardaki normal çocuklarla yaptığı karşılaştırmalı çalışması sonucunda, üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramlarının olumluluk düzeyleri açısından normal öğrencilerle farklılaşmadığı görülmüştür.

Buna karşın Yürük (2003)'ün Bilim sanat Merkezlerine devam eden 12-14 yaşlarındaki 132 çocuk ve aynı yaşlardaki normal gelişim gösteren 146 çocuğun benlik saygılarını karşılaştırmalı olarak incelediği araştırmasında ise üstün yetenekli çocukların benlik saygılarının normal gelişim gösterenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Literatürdeki farklı görüşler ve araştırma sonuçları, üstün yetenekli çocukların benlik algıları üzerinde yeni çalışmalar yapılması ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, bu çalışma, Bilim Sanat Merkezlerine devam eden 12-14 yaş grubundaki üstün yetenekli çocukların benlik algılarını incelemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini 12-14 yaş grubu (6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri), normal okullara devam etmekle birlikte Ankara Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi, Ankara Bilim ve Sanat Merkezi, İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi, Bursa Bilim ve Sanat Merkezi, Sinop Bilim ve Sanat Merkezi, Kastamonu Bilim ve Sanat Merkezi'ne de devam eden, genel zihinsel alanda üstün yetenekli tanısı konmuş çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem grubunda 49'u kız, 71'i erkek olmak üzere toplam 120 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların 52'si 6. sınıf, 47'si 7. sınıf, 21'i 8. sınıf düzeyindedir. Çocuklardan 68'inin annesi, 86'sının babası üniversite mezunu; 52'sinin annesi, 34'ünün babası lise ya da daha düşük öğrenim düzeyindedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların benlik kavramı düzeylerini belirlemek amacıyla Çocuklar İçin Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği (Piers-Harris Children's Self-Concept scale: The Way I Feel About Myself) ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

1.Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (PHBK)

Bu ölçek 9-16 yaş grubundaki öğrencilerin benlik kavramlarını ölçmek amacıyla 1964 yılında Piers ve Harris tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiştir. Bu ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Öner (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan istatistiksel

işlemler sonucunda test-tekrar test korelasyon katsayılarının 0,72 ve 0,93 arasında olduğu bulunmuştur. Bu yüksek korelasyon katsayıları nedeniyle ölçeğin Türkçe çevirisinin İngilizce form- la eşdeğer olduğu görülmüştür. Daha sonra ölçeğin güvenilirliği araştırılarak tüm değişmezlik katsayısı .87, iç tutarlılık katsayısı tüm örneklem için Kuder-Richardson .20 ile .89 bulunmuştur. Madde toplam puan güvenilirliği katsayıları .09-5.0 arasında maddeden maddeye farklılık gös- termiştir. Bu katsayılar arasındaki büyük değişiklikler ölçeğin çok boyutluluğunun bir göstergesi olarak yorumlanmıştır. Gerek test-tekrar test değişmezlik katsayıları, gerekse Kuder-Richardson .20 iç tutarlılığı ve madde homojenliği Piers'in el kitabında İngilizce ölçek için verdiği değişmez- lik ve iç tutarlılık katsayıları ile paralellik olduğu görülmüştür

Ölçek 80 tanımlayıcı ifadeden oluşmaktadır. İfadelerde verilen yanıtlar "Evet" ya da "Hayır" şeklindedir. Bir bireyin bu ölçekten alacağı puan "0"dan "80"'e kadar değişebilmektedir. Puanlar yükseldikçe bireyin benlik kavramının daha olumlu düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Normal gelişim gösteren çocuklar tarafından 15-20 dakika gibi kısa bir zamanda ta- mamlanabilen ölçek, çocuk ve ergenlerin kendilerine ilişkin tutumların gelişimi ve bu tutumlar arasındaki ilişkileri araştırmak, diğer bir deyişle kendileri hakkında neler hissettiklerini değer- lendirmek amacıyla geliştirilmiştir.

Ölçekteki maddeler çocuklarla yapılan araştırmalardan elde edilen, çocukların kendileri ile ilgili olarak "hoşlandıkları" ve "hoşlanmadıkları"na ilişkin olarak belirttikleri nitelikler kolek- siyonundan seçilmiştir. İlkönce 164 maddeden oluşan ölçeğin üzerine iki kez madde çözümü yapılarak madde sayısı 80'e düşürülmüştür. Madde çözümü sonucunda yorumlanabilir 6 fak- tör bulunmuştur. Bunlar; davranış, zeka ve okul durumu, fiziksel görünüm, kaygı, gözde olma, mutlu ve hoşnut olma faktörleridir. Yapılan faktör analizi sonucunda faktör yükü 30'un altında olan maddeler değerlendirmeye alınmamıştır. Genel benlik puanı olarak en fazla 80 puan alına- bilmektedir.

Alt faktörlerden alınabilecek en yüksek puanlar ise şöyledir: Mutluluk ve doyum 13 puan, kaygı 13 puan, popülerite, sosyal beğeni ya da gözde olma 11 puan, davranış ve uyuma-konformi- te 16 puan, fiziksel görünüm 10 puan, zihinsel ve okul durumu 7 puandır (Öner, 1994).

2. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, örnekleme alınan çocukların sınıf düzeyi, cinsiyeti, anne-baba öğrenim düze- yine ait bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından bir kişisel bilgi formu oluşturul- muştur. Ayrıca çocukların üstün oldukları alanı (zihinsel, resim, müzik, vb.) belirlemek amacıyla devam ettikleri Bilim Sanat Merkezindeki dosyaları incelenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verilerini toplamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gereken izin alınmış ve özellikleri örnekleme açıklanan ve adı geçen Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden üstün ye- tenekli çocuklara kişisel bilgi formu ve Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (PHBK) uygulanmıştır. Uygulama çocuklara grup olarak yapılmıştır. PHBK'nin uygulanmasında, mad- deler çocuklara sırayla okunmuş ve okunan her maddeyi, çocukların ellerindeki cevap kâğıdına "evet/hayır" şeklinde işaretleyerek cevaplandırmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS-WINDOWS istatistik programı kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler- de çoklu karşılaştırmalarda, varyansların homojen ve denek sayılarının eşit olmaması nede- niyle, Kruskal - Wallis Varyans Analizi, ikili karşılaştırmalarda ise parametrik olma koşulları sağlandığı için (varyanslar homojen, veriler normal dağılım göstermekte, denek sayısı yeterli) t - testi, korelasyon katsayısı ile birlikte aritmetik ortalama, standart sapma kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Genel zihinsel alanda üstün yetenekli çocukların benlik kavramlarını incelemek amacıyla örnekleme uygulanan PHBK'ye ait toplam puan ve alt faktör puanlarının bulguları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Çocukların PHBK'ye Ait Toplam ve Alt Faktörlerden Aldıkları Puanların Dağılımları

PHBK'den Alınan Toplam Puanlar ve Alt Faktör Puanları	(n)	Max. Puan	x±s
Toplam PHBK	120	80	62.08±10.19
Mutluluk	120	13	10.55±2.58
Kaygı	120	13	8.53 ±2.39
Popülerite, Sosyal Beğeni	120	11	9.68±2.15
Davranış, Uyum	120	16	11.93±2.55
Fiziksel Görünüm	120	10	6.38±2.48
Zihinsel ve Okul Durumu	120	7	5.55±1.31

Tablo 1'de, PHBK'den alınabilecek en yüksek toplam puan 80 iken, örnekleme katılan çocukların ortalama 62.08 puan aldıkları görülmektedir.

Bu sonucu değerlendirebilmek için normal gelişim gösteren Türk çocuklarının PHBK ortalamalarını araştıran çalışmalara bakıldığında, Albayrak-Kaymak (1986)'ın normal gelişim gösteren 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin benlik kavramını inceleyen çalışmasında deneklerin, PHBK'den aldıkları puanların ortalamasının 59,83 (Akt. Öner, 1994), benzer şekilde Yürük (2003)'ün çalışmasında da normal gelişim gösteren 6-8. sınıf öğrencilerinin PHBK'den aldıkları toplam puanların ortalaması 55,2 iken, üstün yetenekli ve Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden 6-8. sınıf öğrencilerinin toplam puanlarının ortalamasının 60.22 olduğu görülmektedir.

Öner (1994)'in Albayrak-Kaymak (1986)'tan yaptığı aktarımlar ve Yürük (2003)'ün çalışmalarının bulguları birlikte değerlendirildiğinde, çalışmamızdaki sonucu üstün, yetenekli çocukların genel benlik algılarının normal gelişen akranlarından daha yüksek (olumlu) olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür.

Üstün yetenekli çocukların genel benlik kavramlarının olumluluk düzeyini normal çocuklarla karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmalar farklı sonuçlar ortaya koymuştur. (Cornell ve Grossberg, 1997). Bazı çalışmalar üstün yetenekli öğrencilerle normal gelişim gösterenlerin benlik kavramlarının olumluluk düzeylerinin farklı olmadığını belirtirken (Loeb ve Jay, 1987; Burak, 1995), Hoge ve Renzulli (1993) 15 araştırmanın bulgularını analiz ettikleri çalışmalarında, üstün yetenekli çocukların normal gruba göre çok az bir farkla daha olumlu benlik kavramına sahip olduğunu kaydetmişler; buna karşın Lehman ve Edwins (1981) üstün yetenekli öğrencilerin, normal akranlarına göre benlik kavramlarının daha olumlu olduğunu vurgulamışlardır. Farklılıklarının farkında olan üstün yetenekli çocuklar normal gelişen akranlarıyla birlikte olmanın yanı sıra yeteneklerini geliştirebilecekleri ve kendisi gibi aynı özelliklere sahip çocuklarla birlikte olabileceği eğitim ortamına katılma ihtiyacı da duymaktadırlar (Metin, 1999). Bu gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik eğitimsel yerleştirilmelerin, üstün yetenekli çocukların benlik saygısını geliştirmede olumlu etki yaratabileceği düşünülebilir. Üstün yetenekli çocukların özel bir ortama yerleştirildiğinde benlik kavramlarının nasıl geliştiğini inceleyen araştırmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Karnes ve Wherry (1981) özel bir ortama yerleştirilen üstün yeteneklilerin genel benlik kavramlarının, normal eğitim ortamında olanlara göre daha olumlu olduğunu belirtirken; Coleman ve Fults (1982) özel ortama yerleştirilmeyi takiben ilk zamanlarda kısa süreli düşüslere rastlandığını kaydetmişler; Schneider ve arkadaşları (1989) ise özel ortamdaki üstün yeteneklilerin akademik benlik algılarının, normal eğitim ortamında olanlara göre daha düşük olduğunu gözlemlemişlerdir.

Bu çalışmada ele alınan çocuklar, normal eğitim ortamına (ilköğretim okuluna) katılmanın yanı sıra özel bir ortam olarak nitelendirilebilecek Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etmektedirler. Normal gelişen akranlarıyla etkileşimde bulunmanın yanında, sahip oldukları farklı gelişim özelliklerine benzer özellikteki çocuklarla da yeteneklerini geliştirebileceği eğitimsel ve sosyal ortamı paylaşmaktadırlar. Diğer bir değişle olumlu benlik kavramı geliştirmek için hem kaynaştırma hem de özel eğitim ortamının avantajlarından yararlanma fırsatı bulmaktadırlar. Bu avantajlı durumun, örneklemedeki çocukların benlik algılarını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 1’de PHBK’nin alt faktörlerinden alınan puanlar incelendiğinde, “mutluluk” alt faktöründen alınacak maksimum puan 13 iken örnekleme katılan çocukların aldığı puanın 10.55, “kaygı” alt faktöründen alınabilecek maksimum puan 13 iken örnekleme katılan çocukların aldığı puanın 8.53, “popülarite, sosyal beğeni” alt faktöründen alınacak maksimum puan 11 iken örnekleme katılan çocukların aldığı puanın 9.68, “davranış, uyum-konformite” alt faktöründen alınabilecek maksimum puan 16 iken örnekleme katılan çocukların aldığı puanın 11.93, “fiziksel görünüm” alt faktöründen alınacak maksimum puan 10 iken örnekleme katılan çocukların aldığı puanın 6.38, “zihinsel ve okul durumu” alt faktöründen alınabilecek maksimum puan 7 iken örnekleme katılan çocukların aldığı puanın 5.55 olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre üstün yetenekli çocuklar akademik olarak kendilerini yeterli görmektedirler. Bu durumda, “mutluluk” ve “popülarite” alt faktöründen alınan puan ortalamalarının yüksek olması şaşırtıcı değildir. Okulda başarılı, popüler ve mutlu olan üstün yetenekli çocuğun olumlu benlik saygısına sahip olma olasılığı yüksektir.

Yürük (2003), 6, 7, 8. sınıfa devam eden üstün yetenekli olan ve olmayan öğrencilerle yaptığı çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin “mutluluk ve doyum” puanlarının normal gelişim gösteren akranlarından daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Aynı çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin “kaygı” puan ortalamalarının da normal gelişim gösteren akranlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır; bunun yanı sıra üstün yetenekli çocukların, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla “sosyal beğeni” ve “gözde olma” ortalamalarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmakla birlikte, “fiziksel görünüş” alt faktöründen alınan ortalama puanların iki grup arasında anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Cornell ve arkadaşları (1997) 5-11. sınıflar arasında okuyan üstün yetenekli 465 öğrencinin benlik kavramları üzerine yaptıkları çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramlarını oluşturan alt boyutlar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu bulmuşlardır. Araştırma bulgularına göre, üstün yetenekli öğrencilerin “akademik yeterlilik”, “sosyal kabul”, “fiziksel görünüm” ve “atletik yeterlilik” alt boyutlarından almış oldukları puanların ortalamalarına bakıldığında, en yüksek ortalamaların “akademik yeterlilik” boyutunda olduğu, “sosyal kabul” boyutundan alınan puanın “fiziksel görünüm” ve “atletik yeterlilik” boyutlarından daha yüksek olduğu, ancak “fiziksel görünüm” ve “atletik yeterlilik” boyutları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı görülmüştür. “Atletik yeterlilik” boyutunda ise, erkeklerin kızlara oranla daha olumlu algıya sahip oldukları görülmüştür.

Hoge ve Renzulli (1993), benlik kavramına ilişkin 15 çalışmadan elde edilen verileri 5 alt alana (genel, akademik, davranışsal, fiziksel, sosyal) göre kodlayarak analiz ettikleri çalışmanın sonucunda, üstün yetenekli çocukların akademik ve davranışsal benlik kavramlarının normal çocuklara oranla daha olumlu olduğunu saptamışlardır.

Anne-babanın, çevrenin bireye olan tutumu ve bireyin çevreyle olan etkileşimi benlik algısını etkilemektedir. Üstün yetenekli çocuk gerek aile içerisinde gerekse okulda ve okul dışındaki sosyal çevresinde yetenekleri sayesinde dikkat çekmekte ve övgü almaktadır. Akademik olarak başarılı olan üstün yetenekli çocuk çevresinden bu yönde aldığı olumlu tepkiler doğrultusunda akademik alanda kendine güvenmekte ve bu alanda yüksek bir benlik algısı geliştirmektedir.

Tablo 2’de Cinsiyete göre PHBK’ye ait alt faktör puanlarının istatistikleri ve t-testi sonuçlarının dağılımı görülmektedir.

Tablo 2.

Örneklem Grubunu Oluşturan Çocukların Cinsiyete Göre PHBK'ye Ait Toplam ve Alt Faktör Puanlarının İstatistikleri ve t-Testi Sonuçlarının Dağılımı.

PHBK'den Alınan Toplam Puanlar ve Alt Faktör Puanları	Cinsiyet	(n)	($\bar{x}\pm s$)	(t)	(p)
Toplam PHBK	Erkek	71	59.70±10.36	3.19	0.002*
	Kız	49	65.53±8.95		
Mutluluk	Erkek	71	10.09±2.67	2.348	0.021*
	Kız	49	11.20±2.32		
Kaygı	Erkek	71	8.41±2.39	0.685	0.494
	Kız	49	8.71±2.40		
Popülerite, Sosyal Beğeni	Erkek	71	9.23±2.39	2.324	0.022*
	Kız	49	10.23±1.64		
Davranış, Uyum ve Konformite	Erkek	71	11.51±2.50	2.239	0.027*
	Kız	49	12.55±2.52		
Fiziksel Görünüm	Erkek	71	5.96±2.25	2.303	0.023*
	Kız	49	7.00±2.56		
Zihinsel ve Okul Durumu	Erkek	71	5.17±1.34	4.085	0.000*
	Kız	49	6.10±1.05		

* $p < 0.05$

Tablo 2'de cinsiyetler arasında PHBK'den alınan toplam puanların ortalamaları (E:59.70, K:65.53) ve "mutluluk" (E:10.09, K: 11.20), "popülerite" (E: 9.23, K:10.23), "davranış, uyum ve konformite" (E:11.51, K:12.55), "fiziksel görünüm" (E:5.96, K:7.00), "zihinsel ve okul durumu" (E:5.17, K:6.10) alt faktörlerinden alınan puanların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 2'deki bulgulara göre örneklemdaki üstün yetenekli kız çocuklar erkeklere kıyasla daha olumlu bir benlik algısına sahiptir.

Üstün yetenekli çocukların benlik algılarının cinsiyetler bakımından farklılık gösterip göstermediğini inceleyen literatüre bakıldığında çelişkili görüşlerle karşılaşmıştır.

Bartel ve Reynold (1986) üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan 4. ve 5. sınıfa devam eden 145 öğrencinin benlik algısı ve depresyona yatkınlığı üzerine yaptıkları araştırmada, üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan çocuklar arasında anlamlı bir farka rastlamazken, üstün yetenekli kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı bir fark kaydetmişlerdir. Bu araştırmaya göre üstün yetenekli erkeklerin benlik algısı kızlara göre daha düşük olmakla beraber, depresyona yatkınlıkları daha fazladır.

Buna karşın, Yürük (2003) ve Swiatek (2000)'in yaptıkları araştırmalar sonucunda üstün yetenekli erkek öğrencilerin benlik kavramlarının kızlara göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan Burak (1995), Lehman ve Edwins (1981) ise üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramlarının mutluluk düzeyleri arasında cinsiyet açısından farklılık olmadığını vurgulamışlardır.

Geçmişte erkek çocukların daha az kısıtlanarak, daha özgür ve sorumluk sahibi olarak, kız çocuklarının ise daha fazla baskı altında yetiştirildiği bir gerçektir. Fakat günümüzde kız ve erkek çocuklara verilen önem ve roller giderek daha eşitlikçi bir yapıya bürünmektedir. Özellikle sosyo-kültürel düzeyi yüksek aileler artık kız çocuklarına da daha özgür ortamlar sağlamaktadırlar

Bu da bizi kız çocuklarının benlik algılarının geçmişe oranla daha yüksek olacağı varsayımına götürmektedir. Çünkü benlik kavramı kişinin kendisiyle ilgili olduğu kadar, çevresi ve çevresinden aldığı onayla da ilgilidir (Gander ve Gardiner, 2001).

Tablo 2’de alt faktörlere ait bulgulara bakıldığında, “kaygı” dışında tüm alt faktörlerde kızlarla erkekler arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kaygı düzeyinde anlamlı bir fark çıkmamasına rağmen, kızların kaygı puanı ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu dikkat çekicidir.

Phelps ve Jarvis (1994) üstün yetenekli çocuklarda cinsiyetler arasındaki farklılıklarla ilgili yaptıkları çalışmada, üstün yetenekli kızların sosyal olarak daha çok desteklendiği ve geleceğe daha çok umutla bakmaları konusunda yönlendirildikleri sonucuna ulaşmışlardır. Üstün yetenekli erkekler ise kızlara göre daha çok gelecek kaygısı duymaktadır. Üstün yetenekli kızlar problemlerin çözümünde daha çok, sözel, zihinsel baş etme stratejileri geliştirirken, üstün yetenekli erkekler daha yoğun olarak fiziksel güce başvurumaktadırlar.

Yürük (2003), 6, 7 ve 8. sınıfa devam eden üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren çocuklarla yaptığı karşılaştırmalı çalışmada, erkek öğrencilerin kaygı düzeyi daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuç araştırmacı tarafından, çevre, ekonomi, eğitim ve buna benzer tüm alanlarda karşılaşılan sorunların üstün yetenekli öğrenciyi normal gelişim gösteren yaşlılarından daha çok etkileyeceği ve karamsarlaştıracağı, bunun yanında çevrelerinde olup bitene karşı, daha duyarlı olmalarının kaygı düzeylerinin yüksek olmasını da etkileyebileceği şeklinde yorumlanmıştır (Yürük, 2003).

Çalışmamızda dikkati çeken bir başka bulguya göre, kızlar erkeklere kıyasla fiziksel görünümüne daha fazla önem vermektedirler. Örnekleme oluşturan 12–14 yaş grubundaki üstün yetenekli öğrencilerin, preadölesan ve adölesan dönemde olmaları nedeniyle fiziksel görünümüne aşırı önem vermeleri beklenen bir durumdur.

Çocuklukta olduğu gibi, ergenlikte de birey öncelikle kendi bedenine ilgi göstermektedir. Kızlar erkeklere göre ortalama 2 yıl daha erken ergenlik dönemine girmekte (Gander ve Gardiner, 2001) ve kız ergenler, erkek ergenlere oranla fiziki görünüşlerine daha çok önem vermektedirler. Kızlar bedenlerindeki değişimle yakından ilgilenmekle beraber sürekli olarak kol ve bacakları arasındaki oranları ve beden kısımlarının büyüklük ve küçüklüklerini incelemektedirler (Yavuzer, 2001). Bu nedenle kızlar popülerite ve sosyal beğeniye daha çok önem vermektedirler.

Buescher (1991) üstün yetenekli erkek öğrencilerin akranları tarafından daha çok sevildiğini, fakat IQ düzeyi 150 ve üstüne çıktıkça popüleritenin azaldığını belirtmiştir. Bununla birlikte Yürük (2003)’ün çalışmasında da üstün yetenekli erkek çocukların kızlara kıyasla daha popüler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre kızlar erkeklere kıyasla daha yüksek genel benlik kavramına sahiptir. Toplam PHBK’nin ortalamasının kızlarda yüksek oluşu alt faktör ortalamalarının da daha yüksek olması şeklinde tabloya yansımıştır. Bu durumu, toplumun kız ve erkek çocuk cinsiyet rollerine yüklediği normlar ve örneklem grubundaki çocukların gelişimsel dönemine ait özelliklerle açıklamak mümkündür. Kız ve erkek rolleri toplumumuzda net çizgilerle ayrılmıştır. Aileler kızlarını daha narin, düzenli uyumlu olmaları yönünde pekiştirirken erkek çocuklarının daha bağımsız, cesur, üretken olmalarını beklemektedir. Bu araştırmanın bulgularına bakıldığında da kızların “davranış, konformite ve uyum” puanı ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. (K:10.23, E: 9.23). Bu sonuç toplumun cinsiyete yüklediği anlamın önemi bir kez daha ortaya koymaktadır.

Benlik saygısı bireyin kendine verdiği değerini yanı sıra başkalarının fikir ve onayı ile de oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan çocuklar preadölesan ve adölesan dönemde olmaları nedeniyle çevresel eleştirilere, başkalarının fikir ve onaylarına daha açık ve duyarlıdırlar. Ayrıca bu dönem bireyin fiziksel görünüşü ile ilgili kaygıları yoğun olarak yaşadığı bir dönemdir. Birey bu dönemde hem fizyolojik hem de duygusal dalgalanmalarıyla baş etmek zorundadır. Ergen fiziksel görünüşünü ne kadar olumlu algırsa, benlik algısı da o kadar olumlu olmaktadır. Bu da ergenin sosyal uyumunu etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Kız çocukların erkek-

lerden daha önce ergenlik dönemine girmeleri nedeniyle kızlar bu tip kaygıları erkeklerden daha önce yaşamaya başlamaktadır. Yapılan bu araştırmada da literatüre paralel sonuçlar bulunmuş ve kızların hem "fiziksel görünüm" puan ortalamaları (K: 7.00, E: 5.96) hem de "popülerite sosyal beğeni" puan ortalamalarının (K:10.23, E:9.23) erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3'te sınıf düzeylerine göre PHBK'ye ait toplam ve alt faktör puanlarının istatistikleri ve Kruskal Wallis Varyans Analizi sonuçlarının dağılımı görülmektedir.

Tablo 3.

Örneklem Grubunu Oluşturan Çocukların Sınıf Düzeylerine Göre PHBK'ye Ait Toplam ve Alt Faktör Puanlarının İstatistikleri Ve Kruskal- Wallis Varyans Analizi Sonuçlarının Dağılımı

PHBK'den Alınan Toplam Puanlar ve Alt Faktör Puanları	Sınıf Düzeyi	(n)	(x)	(Sd)	(X ²)	(p)
Toplam PHBK	6	52	59.02			
	7	47	59.96	2	0.52	0.77
	8	21	65.38			
Mutluluk	6	52	56.78			
	7	47	60.55	2	2.10	0.35
	8	21	69.60			
Kaygı	6	52	55.44			
	7	47	60.39	2	3.99	0.14
	8	21	73.26			
Popülerite, Sosyal Beğeni	6	52	57.48			
	7	47	59.01	2	2.72	0.26
	8	21	71.31			
Davranış, Uyum ve Konformite	6	52	62.39			
	7	47	59.41	2	0.30	0.86
	8	21	58.24			
Fiziksel Görünüm	6	52	61.41			
	7	47	57.40	2	0.80	0.67
	8	21	65.17			
Zihinsel ve Okul Durumu	6	52	63.16			
	7	47	58.17	2	0.58	0.75
	8	21	59.12			

*p < 0.05

Tablo. 3'te PHBK'ye ait toplam ve alt faktör puanları incelendiğinde, sınıf düzeyleri açısından, toplam puan ve mutluluk, popülerite, davranış ve uyum, fiziksel görünüm, zihinsel ve okul durumu, alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

İstatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olamamakla birlikte aritmetik ortalamalara göz atılırsa, 8. sınıf öğrencilerinin PHBK toplam puan ortalamasının 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Ancak Swiatek (2000) 212 üstün yetenekli çocukla yaptığı ça-

lışmasında, benlik kavramının olumluluk düzeyinin yaş değişkeni ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada görülen PHBK puan ortalamasının yaşla birlikte artışına ilişkin sonuç, yaşın artması ile birlikte kişiliğin olgunlaşmasıyla, benlik saygısının daha dengeli hale gelebileceğini düşündürmektedir. Willams ve Demo (1984) adolesanların yaşam deneyimleri ve başarıları arttıkça kendilerini olumlu değerlendirmeleri sonucu benlik saygılarının arttığını, 14-15 yaşında oldukça yüksek düzeye ulaştığını ve 16-18 civarında önemli düzeyde sabit hale geldiğini belirtmektedirler. Diğer taraftan aynı tabloda 8. sınıf öğrencilerinin kaygı alt faktörüne ait puan ortalamasının 6. ve 7. sınıf düzeyine göre yüksek olduğu göze çarpmaktadır.

Lewis ve Knight (2000)'ın 368 üstün yetenekli öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada da bu çocuklarda kaygı düzeyinin yaşla birlikte arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaygı düzeyindeki artış, yaşın artması ile birlikte çevreyi ve güçlükleri algılamadaki farkındalık düzeyinin artması olarak yorumlanabilir. Ayrıca bu çalışmada örneklem grubundaki 8. sınıf öğrencilerinin Fen ve Anadolu Liselerine Giriş Sınavı'na hazırlanmalarının, kaygı düzeylerini arttırmış olabileceğini de akla getirmektedir.

Sonuçlar ve Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, örneklemdeki üstün yetenekli çocukların PHBK'den aldıkları toplam puanların ortalaması 62.08'dir. Alt faktörlerden aldıkları puan ortalamaları ise "mutluluk" 10.55, "kaygı" 8,53, "popülerite sosyal beğeni" 9.68, "davranış-uyum ve konformite" 11.93, "fiziksel görünüm" 6.38, "zihinsel ve okul durumu 5.55'tir.

Cinsiyetler arasında toplam PHBK'den alınan puanların ortalamaları arasındaki fark (59.70, K:65.53) ve "mutluluk" (E:10.09, K: 11.20), "popülerite" (E: 9.23, K:10.23), "davranış, uyum ve konfirmite" (E:11.51, K:12.55) , "fiziksel görünüm" (E:5.96, K:7.00), "zihinsel ve okul durumu" (E:5.17, K:6.10) alt faktörlerinden alınan puanların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.05).

Sınıf düzeylerine göre PHBK'ye ait alt faktör puanlarının istatistikleri ve Kruskal- Wallis Varyans Analizi sonuçlarının dağılımı incelendiğinde, sınıf düzeylerine göre PHBK'ye ait Alt Faktör Puanlarının ortalaması arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Üstün yetenekli çocukların genel benlik kavramlarının olumluluk düzeyini normal çocuklarla karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmaların bulguları tartışmalıdır. Bir grup, üstün yetenekli çocukların normal çocuklara oranla daha olumlu bir benlik kavramına sahip olabilecekleri görüşüne sahipken, diğer bir grup üstün yetenekli çocukların, normal çocuklara oranla daha olumsuz benlik kavramı geliştirebileceği görüşünü savunmaktadır. Bu nedenle daha büyük örneklem grupları kullanılarak daha kapsamlı araştırmaların yapılması konuya açıklık getirilmesi açısından önem taşımaktadır. Yapılan bu araştırmalarda farklı sosyoekonomik düzeyden gelen üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesinin de yararlı olacağı düşünülmektedir.

Normal okula devam etmenin yanı sıra özel bir eğitime yerleştirilmiş olmanın üstün yetenekli çocukların benlik algısının gelişimine olumlu etkilerinin olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli tanısını almış ve sadece özel bir eğitime yerleştirilmiş çocuklarla, üstün yetenekli tanısını almış fakat özel bir eğitim programına yerleştirilmemiş ve hem normal eğitime hem de Bilim ve Sanat Merkezi gibi özel eğitim programlarına yerleştirilmiş çocukların benlik algılarının karşılaştırılması alana ışık tutacaktır.

Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ve benlik algısı üzerinde anne - babaların önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır. Çocuk yetiştirme konusunda anne - babaları bilinçlendirmek, çocukların kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir. Özellikle üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlere çocuklarının özellikleri hakkında gereken danışmanlık verilmeli, bu yolla üstün ve özel yetenekli çocukların gelişimi desteklenmeye çalışılmalıdır. Diğer taraftan eğitimcilerin bu çocuklara karşı tutum ve davranışları da benlik algılarını etkilemektedir. Üstün yetenekli çocukların hem normal sınıflardaki hem de Bilim Sanat Merkezlerindeki eğitimcileri üstün yetenekli

çocukların özellikleri, psikososyal sorunları ve çözümleyici yaklaşımlar konusunda yeterliliğe kavuşturulmalıdır. Eğitimciler ve anne - babalar, çocuklarının kendi bireysel özellikleri hakkında olumlu duygu ve düşüncelerini pekiştirmeli, olumsuz duygularını ise olumlu hale getirmelerine yardımcı olmalıdır.

Kaynakça

- Ataman, A. (1984). Üstün Yetenekli Çocuklara Uygulanması Gereken Bir Proje Teklifi, *G.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Namık Kemal Özel Sayısı*, Ankara.
- Bartel, N.P., Reynolds, W.M. (1986). Depression and Self-Esteem in academically Gifted And Nongifted Children: A Comparison Study. *Journal of School Psychology*, Vol. 24, 55-61.
- Buescher, T. M. (1991). *Gifted Adolescents Handbook of Gifted Education*. Boston: Allyn&Bacon.
- Burak, E.M. (1995). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Benlik Kavramlarına İlişkin Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Coleman, J. M. & Fults, B. A. (1982) Self Concept And The Gifted Classroom: The Role Of Social Comparisons. *Gifted Child Quarterly*, Vol26, 116-120.
- Cornell, D. G. (1983). Gifted Children. The Impact Of Positive Labelling On The Family System *American Journal Of Orthopsychiatry*. Vol: 53, 322-335.
- Cornell, D.G., Grossberg, I.W.(1997). Family Environment and Personality Adjustment in Gifted Program Children. *Gifted Child Quarterly*, Vol.31(2).
- Gander, M., Gardiner, H. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çev. Bekir Onur, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hoeltter, J. W. (1983). Factorial Invariance And Self-Esteem: Reassessing Race And Sex Differences. *Social Forces*. Vol:61(3), 835-845.
- Hoge, R. D. ve Renzulli, J. S. (1993). Exploring The Link Between Giftedness And Self Concept. *Review Of Educational Research*, Vol. 63 (4), 449-465.
- Karagöllü, Ş. (1995). *Anaokulu Almış ve Almamış İlkokul Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sınıflarına Göre Okul Başarı Düzeyleri ile Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karnes. F.A. & Wherry, J.N. (1981). Self-concepts of gifted students as measured by the Piers-Harris Children's Self-Concept Scale. *Psychological Reports*, 49(3), 9-14.
- Lehman, E. B. ve Edwins, C. J. (1981). The Social And Emotional Adjustment Of Young Intellectually Gifted Children *Gifted Child Quarterly*. Vol. 25, 134-137.
- Lewis, J. D. ve Knight, H. V. (2000). Self Concept in Gifted Youth: An Investigation Employing the Piers-Harris Subscales. *Gifted Child Quarterly*, Vol. 44(1), 45-53.
- Loeb, R., C., Jay, G. (1987). Self Concept In The Gifted Children: Differential Impact In Boys and Girls. *Gifted Child Quarterly*, Vol: 31, 4-9.
- Metin, N. (1999). *Üstün Yetenekli Çocuklar*, Ankara: Öz-Aşama Matbaacılık.
- Öner, N.(1994). *Pier-Harris'in Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği El Kitabı*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği
- Özgeylanı, F.H. (1993). *Self- Concept And Body Image Of High School Male Athletes And Non-Athletes*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Phelps, S. B. ve Jarvis, P. A. (1994) Coping İn Adolescence: Empirical Evidence for Theoretically Based Approach To Assessing Coping. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 23(3), 359-371.
- Remzi Kitabevi.

- Schneider . H., Clegg M. R., Byrne B.M., Ledingham J. E., Crombie G. (1989). Social relations of gifted children as a function of age and school program *Journal Of Educational Psychology* Vol. 81(1), 48-56.
- Swiatek, M. A. (2000). Social Coping Among Gifted High School Students And Its Relationship To Self Consept *Journal of Outcome Measurement*, Vol. 4 (4), 19-39.
- Yakmacı, G.B. (2004). *Üstün Yeteneklilerin Belirlenmesinde Yardımcı Yeni Bir Yaklaşım "Dobrowski'nin Aşırı Duyarlılık Alanları*, I. Türkiye Üstün Yeteneklileri Kongresi Bildiriler Kitabı, 349-363, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yavuzer, H. (2001). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul:
- Yürük, A. (2003). *İlköğretim Çağındaki Üstün Yetenekli Öğrencilerle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Benlik Saygılarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.